

Neredovni pregledi koÅ¡taju Å¾ivota

08/02/2009 12:57 by BanjaLukauSrcu

Rak grliÄža materice je drugi dijagnosticirani karcinom kod Å¾ena po uÄ•estalosti nakon raka dojke. Svake godine se u zemljama Å¾irom svijeta otkrije oko pola miliona novih sluÄ•ajeva, a viÅje od 270.000 Å¾ena umire od ove zloÄžudne bolesti, podaci su Svjetske zdravstvene organizacije.

NaÅ¾alost, Ä•esto je dijagnosticiranje kasno. U Evropi svakih 18 minuta jedna Å¾ena umire od raka grliÄža materice.

Å Od ove bolesti u 2007. godini u Federaciji BiH umrlo je 55 Å¾ena, a stopa oboljenja na 100.000 stanovnika iznosi 13,8. Zlatan PeriÅjiÄž, glasnogovornik Ministarstva zdravstva FBiH, kaÅ¾e da je stopa obolijevanja na 100.000 stanovnika u 2006. godini u FBiH iznosila 14,3, a u 2005. godini 15,6. "Od karcinoma grliÄža materice u 2006. godini umrlo je 50 Å¾ena, a godinu prije 46", istiÄ•e PeriÅjiÄž. On navodi da se rak grliÄža materice u znaÄ•ajnom postotku moÅ¾e vrlo uspjeÅ¾no i efikasno prevenirati. Dr NebojÅ¾a JovaniÄž, naÄ•elnik Klinike za ginekologiju i akuÅjerstvo KliniÄ•kog centra Banjaluka, kaÅ¾e da su od raka grliÄža materice, u periodu od 2000. do 2006. godine u RS, na 100.000 Å¾ena, godiÅjnje obolijevale 24 Å¾ene. "To je gruba incidenca, jer treba uzeti u obzir Ä•injenicu da nismo imali popis stanovniÅ¾tva. Od 2006. godine na 100.000 Å¾ena imamo 15,8 sluÄ•ajeva karcinoma grliÄža materice, odnosno biljeÅ¾i se indicacija pada", navodi JovaniÄž. ZnaÄ•aj redovnih ginekoloÅ¾kih pregleda Glavni uzrok nastanka raka grliÄža materice je humani papiloma virus (HPV). Poznato je oko 100 tipova HPV virusa od kojih 30 do 40 napada sluznica genitalnog trakata, a 15 moÅ¾e izazavati rak grliÄža materice. "NajvaÅ¾niji tipovi su 16, 18, 31 i 45, koji su odgovorni za oko 80 odsto svih zloÄžudnih bolesti grliÄža materice. HPV virus prenosi se putem spolnog odnosa, ali je infekcija moguÄža i samim kontaktom 'koÅ¾e na koÅ¾u' u genitalnoj regiji. Treba istaknuti da je rizik od infekcije HPV virusom izraÅ¾en kod svake spolno aktivne Å¾ene. KoriÅ¾tenje kondoma smanjuje rizik infekcije, ali ne pruÅ¾a potpunu zaÅ¾titu, zbog Ä•ega je od presudnog znaÄ•aja redovno obavljanje ginekoloÅ¾kih pregleda", objaÅ¾njava PeriÅjiÄž. NaglaÅ¾ava da od infekcije HPV virusom do razvijanja raka grliÄža materice u prosjeku moÅ¾e proÅ¾iti od sedam do deset godina. Dr Milovan MiliÄž, ginekolog i akuÅjer u GinekoloÅ¾koj klinici "Jelena" u Banjaluci, istiÄ•e da se na mnoge naÄ•ine nastoje ukljuÄ•iti sve Å¾ene u rano otrivanje karcinoma grliÄža materice, Å¾to je od najveÄže vaÅ¾nosti. KaÅ¾e da je rak grliÄža materice druga po uÄ•estalosti bolest kod Å¾ena u svijetu, a i u RS. "Neophodno bi bilo bar jednom u tri do pet godina dovesti sve Å¾ene na ginekoloÅ¾ki pregled. To je jedini naÄ•in da se stane na put toj opakoj bolesti." "Danas je sramota da Å¾ena umre od raka grliÄža materice, njena sramota, njene porodice, a onda i druÅ¾tva, u koje spadaju i zdravstveni radnici i mediji, koji imaju obavezu da upute informaciju svakom Å¾enskom biÄžtu da treba bar jednom godiÅjnje da se javi ginekologu. Svaki ginekolog je edukovan i obuÄ•en da pregleda grliÄž materice, da uzme bris i uradi kolposkopiju te zavrÅ¾i dijagnostiku grliÄža", objaÅ¾njava MiliÄž. Pouzdanost metode Dodaje da se samo uzimanjem brisa moÅ¾e otkriti da li ima sumnje na postojanje raka ili ne. "To se moÅ¾e otkriti ako se pacijentkinja javi bar jednom godiÅjnje na pregled. DruÅ¾tvo bi trebalo da ima obavezu da i one koje ne idu, na neki naÄ•in, informacijama, obavjeÅ¾tenjima, pa i pozivima, obaveÅ¾e da se jave na ginekoloÅ¾ki pregled, kako bi bila uraÅ’ena kompletna dijagnostika grliÄža", istiÄ•e MiliÄž. On objaÅ¾njava da se pouzdanost metoda kojim se dijagnosticira prisustvo ove bolesti, odnosno papa nalaza i kolposkopije, kreÄžte oko 90 odsto. "Za tih 10 odsto, radi se biopsija, odnosno uzimanje djeliÄža tkiva od nekoliko milimetara i to je konaÄ•na dijagnoza", navodi MiliÄž. ObjaÅ¾njava da je humani papiloma virus glavni faktor nastanka raka grliÄža materice, ali je moguÄže da postoje i druge prepostavke, odnosno slab imunoloÅ¾ki odgovor organizma i neki naslijedni faktori gdje je veÄžt bilo karcinoma. "Ako se uklope sve te negativne komponente, kada doÄ•e humani papiloma virus, onda postoji Å¾ansa da doÄ•e do nekontrolisanog rasta Äželija sluznice grliÄža materice i ako to ne bude otkriveno na vrijeme, postoji velika Å¾ansa da doÄ•e do probijanja bazalne membrane i dobijanja pravog karcinoma", kaÅ¾e MiliÄž. Vakcina protiv HPV-a skupa Jedan od naÄ•ina da bude sprijeÄ•en nastanak raka grliÄža materice jeste vakcinisanje protiv HPV-a, koje Äže u narednom periodu, u okviru projekta "Kombinovana primjena papa citologije i HPV testiranja u skriningu karcinoma grliÄža materice", biti razmatrano u RS. Vakcine protiv HPV-a veÄžt se mogu naÄžti na bh. trÅ¾iÅ¾tu. "Tipovi humanog papiloma virusa 16 i 18 su najÄ•eÅ¾i i za njih se smatra da izazivaju oko 90 odsto karcinoma grliÄža materice. Farmaceutska industrija se ukljuÄ•ila u taj problem i napravila vakcincu protiv ta dva najÄ•eÅ¾a tipa HPV 16 i 18, koji

BLUSRCU.BA - Stranica za sve banjalucane sirom svijeta!

<http://blusrcu.ba>

mogu da pokriju oko 90 odsto slučajeva raka grliča materice. Međutim, postoje oni ostali tipovi HPV-a, odnosno onih 10 odsto tisuća koje imaju mogućnost da dobiju rak grliča materice i koje nisu zaštićene tom vakcinom", navodi Milić. On smatra da se ne može mnogo očekivati od vakcinacije protiv HPV-a, jer ona ima odlične rezultate ukoliko se daje mlađoj populaciji, najčešće djevojčicama koje još nisu stupile u seksualne odnose. "U svijetu se ta injekcija počinje davati u različitim dobitnim dobima, negdje od desete godine, negdje od 12. ili 16, zavisno od uslova i mogućnosti. Ne treba zanemariti činjenicu da je vakcina veoma skupa, a uzimanje papa brisa, kolposkopija, pa i biospija su relativno jeftini. Papa nalaz i kolposkopija koštaju po 15 evra, a vakcina koštata oko 350 evra", kaže Milić. Ističe da je u RS evidentno znatno poboljšanje kada je u pitanju smanjenje učestalosti raka grliča materice. "Pomenuo bih da sam prije deset godina otkrivaо počet-sedam uznapredovalih karcinoma godišnje, što je strašljivo. Već zadnjih godina uglavnom otkrivamo promjene na sluznici, takozvane cinove, koji još nisu prošli u rak. Prošle godine mi smo u našoj ustanovi imali 20 karcinoma sluznice materice, u početnoj fazi, gdje bi, da to nije bilo otkriveno na vrijeme, svaka treća tisina dobila rak grliča materice", navodi Milić. Cijepljenje od desete godine Jelena Ravlija, glavni federalni epidemiolog, kaže da su u opticaju dvije vakcine za sprečavanje raka grliča materice. "Cjepilo protiv HPV virusa po jednoj dozi koštata oko 100 eura. Daju se tri doze. One se mogu kupiti ili naručiti u mnogim ljekarnama u FBiH. Imamo dvovalentno cjepivo cervarix. I ono pokriva dva najokogenija tipa karcinoma grliča materice - 16 i 18. Ovo dvovalentno cjepivo ima sposonost stvaranja antitijela koja sprečavaju da virus prodre kroz bazenu membranu. Četverovalentni cjepivo je gardasil. Osim za tip 16 i 18, ono se daju za banalnije spolno prenosive bolesti tipa 31 i 45. Donja granica cijepljenja je od desete godine starosti", objašnjava Jelena Ravlija. Navodi da će tokom ove godine biti sprovedena aktivnost cijepljenja 140 studentica Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. "To je niz aktivnosti gdje će studenticama biti ponuđeni ginekološki pregledi, zatim papa test, testiranje na HPV, te imaći mogućnost da dobiju cjepilo koje će provoditi Zavoda za javno zdravstvo FBiH. Kao buduće doktorice, ove studentice će imati mogućnost da iz vlastitog iskustva prenose svoje znanje o ovom preventivnom cjepivu", ističe Jelena Ravlija. Navodi da je na području FBiH rak grliča materice, slijedom učestalosti, drugi po učestalosti karcinom kod žena, sa oko osam odsto udjela među prvih deset karcinoma. Jovanić ističe da je rak grliča materice drugi po redu uzročnik smrti kod žena u svijetu. "Počele u FBiH od 2005. do 2007. godine najviše su oboljevale od raka dojke, te od karcinoma grliča materice. Nakon ovih oboljenja, slijede karcinom tijala materice, zatim pluća, jajnika, colona i raktuma. Najmanje malignih oboljenja od 2005. do 2007. kod žena u FBiH imamo kod karcinoma eluka", kaže Ravlija. Krivac nerazvijena svijest Vernes Begović, specijalista ginekologije, akterstva i ginekološke citologije, naglašava da BiH signifikantno ima više žena oboljelih od raka maternice nego druge zemlje. I ona ističe da se svaka žena "mora počiniti" ginekološkim pregledom kako bi preventirala nastanak raka grliča materice. "Papa test na vrijeme može dijagnosticirati početni stadij raka grliča materice. To je tuga naša sredine. Svakoj ženi ili trudnici treba uzeti papa test. Kod zdravih osoba papa test radimo jednom godišnje. Kod nas, našalost, lijeka za HPV nema. Postoji imunitet koji pobijedi sve to. Ukoliko PAPA test nije uredan, radi se HPV tipizacija da bi se saznalo kojom je vrstom ovog virusa žena oboljela. Zatim, druge metode kojima bi se vidjelo koliko je žire područje zahvaćeno ovim virusom, te biopsija. Onda će se uraditi plan kompletne sanacije. Nekad ne uspijemo kompletno sanacijom sve riješiti", kaže Begović. Nedostatak znanja o bolesti i nerazvijena svijest žena da treba redovno odlaziti na ginekološki pregled, velikim dijelom su krivci za učestalost bolesti. Kako navodi Milić, Danska je jedan od najboljih primjera kada je u pitanju prevencija ove bolesti, jer u ovoj zemlji na 100.000 žena, jedna ili dvije žene dobiju rak grliča materice. "Edukacija djevojčica i djevojaka, a i muškaraca je veoma važna. Treba ih edukovati u tom pravcu da je promiskuitet opasan po život, jer je moguće dobiti HIV, rak grliča materice, a muškarci mogu oboljeti od raka penisa. Promiskuitet je veliki problem i na tom polju treba svi više da rade - škole, mediji i ljekari", upozorava Milić. U školama ima i neodobravanja to potvrđuje i Jasna Kalinić, trener za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja, pri Omladinskom centru "Zdravo da ste". Ova organizacija već nekoliko godina realizuje projekat "Reproduktivno zdravlje", koji se izvodi putem školskih sekcija. "Mladi su obavještjeni, ali malo. Nemaju prave informacije i to je veliki problem. Iz iskustva mogu da kaže da mnogi nastavnici ne podržavaju održavanje ovakvih radionica. Nekada nam se dejavalo da nam mlađi pedagozi ne dozvoljavaju da učemo u škole, govoreći da tako nečesto učenici nisu potrebni", ističe Kalinić. U banjalučkim školama, međutim, kaže da su takva predavanja i radionice uvijek dobrodošli, ako su odobrene od Ministarstva zdravlja i Ministarstva

BLUSRCU.BA - Stranica za sve banjalucane sirom svijeta!

<http://blusrcu.ba>

prosvjete i kulture. Milija Marjanović, direktor Gimnazije u Banjaluci, navodi da su do sada u toj školi održavani seminarovi edukacije učenika o reproduktivnom zdravlju, koji su se uglavnom odnosili na ponašanje mlađih prilikom stupanja u seksualne odnose. "Ne znam da li je bilo riječi o bolestima, kao što je rak grlića materice", kaže Marjanović. Dodajući da ni ona ne zna u kojoj su mjeri učenici ove škole informisani i edukovani kada je u pitanju način dobijanja i zaštita od polno prenosivih bolesti. Češće rade malo na prevenciji. U Domu zdravlja Banjaluka navode da u svojim ginekološkim ambulantama, kao i u Savjetovalištu za mlade, nastoje pacijentkinjama ukazati na znajući redovnih pregleda, odnosno koliko je važno bar jednom godišnje obaviti kontrolu. "Važno je stvoriti naviku odlaska ginekologu. Porodični doktori takoče svojim pacijentkinjama ukazuju na važnost redovnih kontrola i upućuju ih ginekolozima na preventivne pregledе", kaže Biljana Gojković, Šef specijalističkih ginekoloških ambulanti u Domu zdravlja Banjaluka. Ističe da u okviru projekta "Seksualno i reproduktivno zdravlje mlađih" timovi specijalističkih ginekoloških ambulanti godišnje realizuju veliki broj ginekoloških pregleda za populaciju od 18 do 30 godina. "Neke češće su veoma upućene, prate sve preko Interneta i medija, a neke su skoro potpuno neupućene. Na prevenciji polno prenosivih bolesti češće uglavnom rade malo. Češće moraju biti zainteresovane za svoje zdravlje, a mi smo tu za svaku vrstu saradnje i stručne pomoći", navodi Gojković. Srbija na prvom mjestu po učestalosti obolijevanja žena od raka grlića materice, Srbija je na prvom mjestu u Evropi, a BiH još nije na listi pratičenja među evropskim zemljama. U Srbiji oboljava 25 na 100.000 žena, a u dvije trećine slučajeva bolest se otkriva u odmaklom stadijumu, kada su već zahvaćene limfne žlijezde karlice i kada su žene za izlječenje veoma loše. Okrugli sto Krajem prošlog mjeseca održan je okrugli sto na temu "Unapređenje skrininga raka grlića materice u FBiH". "Prvi zaključak ovog skupa, koji je okupio ginekologe, citologe, patologe i stručnjake javnog zdravstva, bio je osnivanje multidisciplinarnog dijela na nivou FBiH, što je prioritetna aktivnost biti izrada sveobuhvatnog programa kontrole raka grlića materice, uključujući sve aspekte; prevenciju i primarnu prevenciju, ranu detekciju, dijagnostiku, terapiju i monitoring", kaže Zlatan Perić, glasnogovornik Ministarstva zdravstva FBiH. Autor: Željka Pertef, Tanja Žikanjić Izvor vijesti: Nezavisne